

Vesele božične praznike
Frohe Weihnachten

Srečno in zdravo novo leto
Glück und Gesundheit für **2022**

ANDREJ GOLOB, DR. MED.

SARS-CoV-2 – COVID-19 KORONAVIRUS

*Vprašanja in odgovori
Fragen und Antworten*

Stran / Seite 4-5

ŠOLSTVO / SCHULWESEN

Forum za manjšinsko šolstvo Minderheitenschulforum 2021

Stran / Seite 6

POROČILO / BERICHT

Dialoško spominjanje Dialogische Erinnerungskultur

Stran / Seite 11

POGLED DLJE

PREDSILVESTERSKA PREDSTAVA

29. 12. 2021, 20.⁰⁰, K&K CENTER

Nejc Gazvoda:

»Jazz«

Mestno gledališče ljubljansko (MGL)

Režija: Nejc Gazvoda,

igrata: Ajda Smrekar in Sebastian Cavazza

Vstopnice: 15,- EUR

za vse, ki so lani kupili abonma, je ogled predstave brezplačen.

Romantična drama »Jazz« se dogaja na petih novoletnih večerih, na katerih se srečujeta skrivnostna ženska in moški. On je jazzovski pianist, kaj je ona, se ne ve. Glavna junaka sta predstavljena kot posameznika, ki v nenavadnih okoliščinah vzpostavljata svoj krhki odnos. Ker njuna srečanja ne prerastejo v ljubezenski odnos, je to predvsem igra o tem, kako ljubezni včasih ne dobiš oziroma o tem, kako čas nekatere stvari zastavi popolnoma po svoje. Glavna junaka se ne zavedata, da kljub temu da vse ostaja isto, čas neusmiljeno teče. Starejši ko je človek, bolj je vsako leto samo še ponovitev vseh prejšnjih, zato se ljudje začnejo počutiti, kot da so življenje zapravili. Po besedah avtorja čas do nikogar ni usmiljen. Odnos glavnih junakov, ki sta si blizu in obenem drug o drugem ne vesta nič, zrcali stiske sodobnega časa ter zapletenost in preprostost ljubezni, navezanosti in prijateljstva.

Nejc Gazvoda (1985) je gledališki in filmski režiser, dramatik, pisatelj in scenarist. Do zdaj je posnel dva celovečerna filma, »Izlet« in »Dvojino«. Je avtor štirih romanov in več dram. Za družinsko dramo »Tih vdih« je leta 2019 prejel Grumovo nagrado za najboljšo izvirno dramsko besedilo in Borštnikovo nagrado. Na odru MGL je sodeloval že petkrat, trikrat kot pisec in dvakrat kot režiser.

VSEBINSKO KAZALO / INHALTSVERZEICHNIS

- 3 **Editorial** Predsednik Zveze slovenskih organizacij / Vorsitzender des Zentralverbandes slowenischer Organisationen
MANUEL JUG
- 4–5 **SARS-CoV-2 – COVID-19 – koronavirus**
Andrej Golob, dr. med., specializant anesteziologije in intenzivne medicine v deželni bolnici v Celovcu / Facharzt für Anästhesiologie und Intensivmedizin am Klinikum Klagenfurt
- 6 **Forum Minderheitenschulwesen 2021**
Mehrwert einer zweisprachigen Erziehung / Dodana vrednost dvojezičnega izobraževanja
- 7 **Kommentar / Kommentar**
Demokratische Zumutungen / Demokratische Predrznosti
- 8–9 **Podelitev Rizzijeve nagrade / Rizzi-Preisverleihung**
- 10 **Dr. Marjan Sturm 70 let / 70 Jahre**
- 11 **Dialoško spominjanje / Dialogische Erinnerungskultur**
- 12 **Knjižni dar 2021 Slovenske prosvetne zveze / Buchpaket 2021 des slowenischen Kulturverbandes**

»Gefördert aus Mitteln der Volksgruppen-
förderung des Bundeskanzleramtes«

 Bundeskanzleramt

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE RS ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

ZSO
ZVEZA SLOVENSkih ORGANIZACIJ na Koroškem
ZENTRALVERBAND SLOWENISCHER ORGANISATIONEN in Kärnten

IMPRESSUM: Izdajatelj / Herausgeber: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, Gabelsbergerstraße 5/2, 9020 Klagenfurt/Celovec <https://zso.slo.at>, Telefon (0463) 514 300 14, E-Mail: zso@slo.at.
Uredništvo / Redaktion: Zveza slovenskih organizacij;
Tisk / Druck: druckreif – Albert Boštjančič, Škofiče; Oblikovanje in priprava za tisk: Werbegrafik und Design Marian Verdel

MANUEL JUG BEd, predsednik Zveze slovenskih organizacij /
Obmann des Zentralverbandes slowenischer Organisationen

Spoštovane bralke, spoštovani bralci forum ZSO

Turbulentno leto 2021 se izteka. Tako kot že leto 2020 je bilo v znamenju dveh tem, ki sta prevladali nad vsemi drugimi. Koronavirus in cepljenje.

Leto gre proti koncu, pandemija pa nas bo spremljala še prihodnje leto. Veseli smo, da v tokratni številki foruma ZSO objavljamo članek pravega strokovnjaka o covidu-19. Andrej Golob se s to boleznijo, z njenimi posledicami in s položajem na oddelkih za intenzivno nego vsak dan so oča na svojem delovnem mestu.

Najpomembneje je, da do besede pridejo strokovnjaki, ki o tem največ vedo, zato se gospodu Andreju Golobu in celotnemu zdravstvenemu osebju v lastnem imenu ter v imenu ZSO iskreno zahvaljujem za vse, kar opravljajo za celotno družbo – vi ste prave junakinje in pravi junaki pandemije!

V zadnjih tednih ni bilo dolgočasno niti v narodnostni politiki. V javnosti je potekala razprava o novoustanovljenem društvu, »konferenci predsednikov in podpredsednikov narodnostnih sosvetov«, ki naj bi vsebinsko usklajevala delo članov narodnostnih sosvetov vseh avstrijskih narodnih skupnosti. Kot Zveza slovenskih organizacij smo se po dobrem razmisleku odločili, da želimo aktivno sooblikovati razvoj in prihodnost narodne skupnosti tudi na zvezni ravni. Iz tega razloga smo se odločili, da se bomo aktivno

vkjučili v delovanje konference. Poudarili pa smo tudi dejstvo, da so za nas še vedno v ospredju pravno zasidrani sosveti narodnih skupnosti, kot tudi dejstvo, da konference ne razumemo kot nekakšnega predstavniškega telesa, temveč kot usklajevalni gremij vseh avtohtonih narodnih skupnosti v Avstriji, v okviru katerega se dogovarjajo in razpravljajo vsebinske in strateške točke, ki naj krepijo obstoj narodnih skupnosti.

Koroški deželni glavar dr. Peter Kaiser je 10. novembra 2021 predstavnik politike, slovenske narodne skupnosti in javne uslužbenice vabil v celovško koncertno dvorano na 14. Forum za dialog. Na Forumu so med drugim sprejeli resolucijo z naslovom »Trajnostno zagotavljanje zgodnjega spodbujanja jezikovnih kompetenc v dvojezičnih in večjezičnih ustanovah za vzgojo in varstvo otrok« in jo naslovili na zvezno vlado. Resolucija poziva k razširitvi dvojezičnega in večjezičnega izobraževanja in varstva v osnovnošolskih ustanovah, za njeno izvajanje pa predlaga ustanovitev delovne skupine s predstavniki zvezne vlade, dežel in etničnih skupin.

Ob branju foruma ZSO vam želim veliko veselja in zanimivih spodbud ter vse najboljše v letu 2022!

Sehr geehrte Leserinnen und Leser des forum ZSO!

Ein turbulentes Jahr neigt sich dem Ende zu. Das Jahr 2021 war wie schon das Jahr 2020 von einem Thema geprägt, das alles andere dominierte: dem Coronavirus und der Impfung. Das Jahr geht zu Ende und die Pandemie wird uns bestimmt auch im Jahr 2022 noch begleiten. Wir freuen uns sehr, in dieser Ausgabe unseres Forums ein Interview mit einem echten Experten zum Thema Coronavirus veröffentlichen zu können. Der Intensivmediziner Andrej Golob ist bei seiner Arbeit täglich mit dieser Krankheit, ihren Folgen und der Situation auf den Intensivstationen konfrontiert. Ich halte es für äußerst wichtig, dass Personen aus dem medizinischen Bereich zu Wort kommen, die sich wirklich auskennen. Daher möchte ich in meinem eigenen Namen und im Namen des ZSO Herrn Andrej Golob, stellvertretend für das gesamte medizinische Personal für all das danken,

was Sie für die Gesellschaft leisten – Sie sind die wahren Heldinnen und Helden der Pandemie!

Auch in der Volksgruppenpolitik war es in den letzten Wochen nicht langweilig. Die öffentliche Diskussion beschäftigte sich mit einem neu gegründeten Verein, der Vorsitzendenkonferenz, die die inhaltliche Arbeit der Beiratsmitglieder aller Volksgruppenbeiräte in Österreich koordinieren soll. Nach reiflicher Überlegung haben wir uns als Zentralverband slowenischer Organisationen dazu entschlossen, dass wir die Entwicklung und die Zukunft der Volksgruppen auf Bundesebene aktiv mitgestalten wollen. Aus diesem Grund haben wir beschlossen, uns am Wirken dieser Konferenz beteiligen zu wollen. Wir möchten jedoch anmerken, dass wir uns auch weiterhin für die Stärkung der gesetzlich verankerten Volksgruppenbeiräte einsetzen werden und

dass wir die Konferenz nicht als Vertretungs-, sondern als Koordinationsgremium zwischen allen Volksgruppen sehen.

An dieser Stelle möchte ich auch erwähnen, dass Dr. Peter Kaiser, Landeshauptmann von Kärnten, am 10. 11. 2021 Vertreterinnen und Vertreter aus Politik, aus der slowenischen Volksgruppe sowie aus der Beamtenschaft zum 14. Dialogforum ins Klagenfurter Konzerthaus lud. Vom Dialogforum wurde unter anderem eine Resolution unter dem Titel »Nachhaltige Absicherung der frühen Förderung der Sprachkompetenz in zwei- und mehrsprachigen Kinderbildungs- und -betreuungseinrichtungen« an die Bundesregierung verabschiedet. Darin wird der Ausbau der zwei- und mehrsprachigen Bildung und Betreuung in den Einrichtungen der Elementarpädagogik gefordert, deren Umsetzung durch eine Arbeitsgruppe mit Vertreterinnen und Vertretern des Bundes, der Länder sowie der Volksgruppen erarbeitet werden soll.

Ich wünsche Ihnen allen viel Freude und interessante Impulse beim Lesen des »forum ZSO« sowie alles Gute für 2022!

Kaj je koronavirus in zakaj je nevaren?

Koronavirusi so skupina virusov iz družine koronavirusov, ki povzročajo bolezni pri ljudeh in živalih in so naš stalni spremljevalec že več tisočletij. Do nedavnega so koronavirusi pri ljudeh v jesenskem in zimskem času povzročali vsakoletno blago okužbo dihal (t. i. humani koronavirusi). Znani so po tem, da neprestano mutirajo, torej lahko vsako leto dokažemo nove seve. Pravzaprav je bil vsak izmed nas že okužen s koronavirusi. Problem se je pojavil decembra 2019, ko so na Kitajskem izolirali do sedaj še neprepoznani sev koronavirusa, ki je dobil ime SARS-CoV-2. Izkazalo se je, da je omenjeni novi sev precej bolj agresiven do naših dihalnih poti kot starejši sevi, zato so po novem sevu tudi poimenovali bolezen, ki se imenuje COVID-19.

Kako se novi koronavirus prenaša med ljudmi, kakšen je potek bolezni?

Novi koronavirus se med ljudmi prenaša s kužnimi kapljicami, ki nastanejo ob govorjenju, kašljanju, kihanju. Okužimo se lahko tudi ob stiku z okuženimi površinami – na primer, če se s prsti dotaknemo kontaminiranih površin in si tako virus zanesemo na sluznice nosu, ust in oči. Zato se okužba najpogosteje širi med ljudmi, ki so v tesnem stiku (razdalja do metra in pol) v zaprtih in neustrezno zračenih prostorih. V zadnjih tednih je glede na število novih okužb na udaru predvsem Evropa, ki je v geografskem pasu, kjer so trenutno najboljše pogoji za širjenje virusa, in sicer predvsem zato, ker se ljudje predvsem statistično največ zadržujemo v zaprtih prostorih.

Ko koronavirus pride v stik z našimi zgornjimi dihali, vdre v epitelij (vrhnjico) sluznice, kjer se v celicah agresivno razmnožuje, dokler vrhnja plast celic ne odmre, kar omogoči na milijone novim virusom, da se lahko kapljično prenesejo na nove gostitelje – torej, če rečemo po domače, ljudje omogočimo virusu, da preživi oziroma se razmnožuje. Govorimo torej o inkubacijski dobi, kar pomeni čas od okužbe do pojava prvih simptomov in znakov. V večini primerov traja okoli tri do pet dni. Problem nastane, ker so osebe kužne že dva dni pred pojavom simptomov, torej lahko virus prenašamo kljub temu, da se počutimo popolnoma zdrave. Osebe so v povprečju kužne še 10 dni od pojava prvih bolezenskih znakov, pri težjih oblikah pa še dlje.

Bolezen lahko poteka na različne načine. Pri 80 odstotkih ljudi (torej večini) ima le blag potek. V tem primeru se pojavijo nespecifični simptomi: blaga vročina, izcedek iz nosu, bolečine v žrelu, kašelj, slabo počutje, utrujenost, glavobol, prebavne težave, pri nekaterih pa poteka popolnoma brez simptomov. Pri 15 odstotkih ljudi ima okužba težji potek. V tem primeru je pogosto že potreben sprejem v bolnico, okoli 5 odstotkov ljudi pa razvije kritično obliko, ki se izrazi kot obojestranska pljučnica oziroma sindrom akutne dihalne stiske (ARDS). Ta v večini primerov potrebuje zdravljenje v intenzivni enoti, kjer delam tudi sam. V hudih primerih se virus razširi na živčevje (na primer izguba vonja, regulacija krvnega tlaka, motnje spomina, senzorike, motorike itd.), ožilje (pospešen nastanek krvnih strdkov, kar lahko povzroči srčno oziroma možgansko kap, pljučno embolijo itd.), srce (motnje srčnega ritma itd.), skeletne mišice (vnetje).

ANDREJ GOLOB, specializant anesteziologije in intenzivne medicine v deželni bolnici v Celovcu.

Intervju na tematiko koronavirusa

Je celotna populacija enako dovzetna za težji potek bolezni?

Večje tveganje za težji oziroma kritični potek bolezni imajo osebe, starejše od 60 let, in osebe s pridruženimi kroničnimi boleznimi, predvsem ljudje z oslabilnim imunskim sistemom, kot so transplantirani bolniki, bolniki s sladkorno boleznijo, z avtoimunskimi in rakavimi obolenji. V praksi pa vedno znova hud potek bolezni opažamo pri mlajših necepljenih ljudeh in nosečnicah. Pred nedavnim se je zgodilo, da smo morali pri predihavani nosečnici izvesti carski rez, da smo rešili otroka. Precej ljudi kljub maksimalnemu intenzivnemu zdravljenju ne moremo rešiti. Kar bi prav tako rad poudaril, je t. i. »postcovidni sindrom«. Bolniki, ki so preživeli hudo obliko covid-19, imajo pogosto kronične težave z dihali, motnje srčnega ritma, niso več zmožni težjih fizičnih naporov, prav tako pogosto niso več zmožni opravljati svojega poklica in imajo v celoti precej zmanjšano kvaliteto življenja ter so na udaru preostalih dihalnih obolenj, ki so lahko zanje v naslednji epizodi (npr. pljučnica) usodna.

Ali obstaja zdravilo proti novemu koronavirusu?

Zdravila proti novemu koronavirusu trenutno ni. Zdravljenje je simptomatsko. To pomeni, da blažimo simptome in znake bolezni. V najhujših primerih je to zdravljenje intenzivno. Kljub temu je treba omeniti, da je v tem primeru boljša preventiva kot kurativa, kar pomeni upoštevanje higienskih ukrepov (nošenje mask v zaprtih prostorih, redno in pravilno razkuževanje rok) in seveda cepljenje.

Zakaj je potrebno cepljenje? Ali ne bi bilo bolje prekužiti ljudi in tako ustvariti t. i. čredno imunost?

Cepljenje je trenutno edini pogoj za ponovni vstop v normalno življenje. S cepljenjem je dokazana 100-krat manjša verjetnost težjega poteka bolezni. Trenutno največjo težavo v Evropi in po svetu predstavlja različica delta, ki se nezadržno širi praktično povsod. Poudaril bi, da je trenutno bolj ali manj jasno, da se bo z njo srečala večina ljudi v Avstriji. S cepljenjem lahko vzpostavimo imunski odziv v obliki spominskih celic oz. določeno raven protiteles, ki nas ščiti pred hudim potekom bolezni. Če bi se torej vsi prekužili in hkrati ne bi bili cepljeni, bi pet odstotkov ljudi, kar je v Avstriji približno pol milijona populacije, vsako zimo zbolelo s kritičnim potekom bolezni. Vsako leto bi se, kot na začetku v Italiji, odvil t. i. scenarij Bergamo. Pri tem je pomembno vedeti, da naravna imunska odpornost na koronavirus z meseci pada, zato smo zanj dovzetni vsako zimo. To bi vsako leto povzročilo prezasedene bolnice in avtomatske lockdowne ter posledično – dolgoročno gledano – izjemno družbeno in gospodarsko škodo.

Sem mlad in nimam pridruženih bolezni. Zakaj bi se cepil, če ne spadam v ogroženo skupino?

Če sem mlad in brez pridruženih bolezni, s cepljenjem ščitim predvsem druge, ranljive skupine, saj je moj imunski sistem pripravljen na odziv in virus na sluznici uniči že v dveh do treh dneh, ne pa v povprečju v 10 dneh. Rečeno poenostavljeno, necepljeni posameznik

v povprečju veliko dlje prenaša virus kot pa cepljeni. S cepljenjem tudi sam prevzemam odgovornost, da ščitim druge, čeprav sem zaenkrat še mlad in nimam pridruženih bolezni – in to sporočilo predajam naprej.

Kakšna cepiva obstajajo in ali lahko pričakujem neželene stranske učinke?

Trenutno imamo na voljo vektorska (Astra Zeneca, Janssen) in mRNA (Pfizer, Moderna) cepiva. Stranski učinki so zelo redki in se po navadi kažejo kot bolečina v rami, mrzlica, glavobol, kar pomeni, da smo aktivirali svoj imunski sistem in obrambo proti virusu. Veliko ljudi me sprašuje o zapletih pri mladih, kot so tromboze, ki pa so v zelo redkih primerih nastale pri vektorskih cepivih. Osebo vsem zelo jasno priporočam cepljenje izključno z mRNA cepivi, ki so se izkazala za uspešna. Imajo visoko (95-odstotno) učinkovitost in proizvedejo imunski odziv, ki deluje dlje časa (v povprečju devet mesecev) kot pri vektorskih cepivih (maksimalno šest mesecev). Cepljenje z mRNA cepivom se priporoča tudi tistim, ki so do sedaj že prejeli odmerek vektorskega cepiva.

Zakaj se moram cepiti večkrat, saj sta vendarle dovolj dva odmerka?

Tukaj je treba poudariti, da imajo prehladni koronavirusi take imunološke lastnosti, da preprečijo ustvarjanje dolgotrajne imunске zaščite, saj si s tem si zagotovijo svojega gostitelja za naslednjo prehladno sezono. Če tega ne bi bili zmožni, enostavno ne bi več obstajali. Zato imamo tudi ljudje vsako zimo vedno znova prehlad, čeprav gre za enake viruse. Človek mora torej za zaščito redno obnavljati svoj imunski sistem – to lahko dosežemo s po-

Rentgenska slika zdravih pljuč

Slika pljuč istega bolnika, ki je utrpel hudo obliko bolezni in je predihavan na intenzivni enoti

novnim odmerkom cepiva oziroma z »boosterjem«. Če se torej ne cepim, po več kot devetih mesecih praktično nimam več vzpostavljenega imunskega sistema, zato se me dejansko obravnava kot necepljenega.

Kaj je omikron in zakaj je za nas lahko problem?

Kot sem omenil že na začetku, koronavirusi neprestano mutirajo; tudi »novi koronavirus« ni izjema. Omikron je bil sprva izoliran v Južni Afriki. Vse, kar trenutno vemo, je, da je kot posledica mutacij bolj kužen od trenutno že zelo kužne različice delta in da ima zaradi spremenjene strukture boljšo odpornost na obstoječa cepiva. Možno je tudi, da bo omenjena različica manj patogena kot delta. To bi bila dobra novica, saj bi se ljudje brez večjega števila hudih potekov bolezni hitro prekužili, kar bi

bilo nekakšno »naravno cepljenje«. Če pa se izkaže, da je omikron bolj patogen od delte, pa je to lahko velika težava za populacijo, v tem primeru bi bilo treba prilagoditi cepiva. V vsakem primeru bomo o njem več vedeli v drugi polovici decembra.

Kaj je novega na obzoru razvoja cepiv in zdravil?

Trenutno čakamo na novo generacijo t. i. rekombinantnih proteinskih cepiv, ki so narejena iz proteinskih nodelcev. Gre za novo tehnologijo, ki veliko obeta in je zelo učinkovita pri ustvarjanju protiteles, hkrati pa naj bi imela še manj neželenih učinkov. Veliko obeta tudi novo zdravilo Paxlovid firme Pfizer. Govorimo o virustatiku, ki naj bi ublažil potek kritičnih oblik bolezni in na evropskem trgu trenutno še ni registriran.

DR. MED. ANDREJ GOLOB, Facharzt für Anästhesie und Intensivmedizin im Klinikum Klagenfurt, beantwortet die wichtigsten Fragen rund um das Coronavirus.

Interview zum Thema Covid-19

Die durch das neuartige Coronavirus (SARS-CoV-2, es gehört zur Familie der Coronaviren, mit denen wir schon lange Zeit jedes Jahr konfrontiert sind, die jedoch bis jetzt eher harmlos waren) ausgelöste Krankheit COVID 19 hat nach einer Inkubationszeit von ca. 5 bis 10 Tagen unterschiedliche Verläufe – von symptomlosen und sehr milden Verläufen bis zu schweren Komplikationen, die auch auf der Intensivstation und im schlimmsten Fall tödlich enden können. Besonders gefährdet für einen kritischen Verlauf sind ältere Menschen ab dem 60. Lebensjahr, sowie Menschen mit Vorerkrankungen oder einem geschwächten Immunsystem. Es kann jedoch vereinzelt auch bei jüngeren Menschen oder schwangeren Frauen zu schweren Verläufen kommen. Eine weitere Komplikation ist auch das so genannte »Post-Covid-Syndrom«, das häufig bei Personen mit schweren Verläufen nach der Genesung auftritt und die Lebensqualität der Betroffenen stark beeinträchtigen kann.

Derzeit sieht Golob die Impfung als einzigen Weg zurück in ein »normales« Leben. Vor allem die Wahrscheinlichkeit schwer zu erkranken, wird durch die Impfung stark verringert, aber auch die Übertragung des Virus wird zumindest teilweise erschwert bzw. verhindert. Man schützt also mit der Impfung vor allem sich selbst vor einem schweren Verlauf, aber auch seine Mitmenschen, indem man

das Virus nicht mehr so leicht weitergibt, wenn man geimpft ist. Die Nebenwirkungen der derzeit verfügbaren Impfstoffe (es gibt so genannte Vektorimpfstoffe von AstraZeneca und Janssen, und mRNA-Impfstoffe von Moderna und Pfizer) sind sehr gering – Golob empfiehlt jedoch vor allem die Impfung mit mRNA-Impfstoffen, da diese eine deutlich bessere Immunantwort hervorrufen als die Vektorimpfstoffe. Eine Boosterimpfung nach einigen Monaten ist notwendig, weil die Wirkung der Impfstoffe nach einiger Zeit stark nachlässt.

Was die neue Virusvariante Omikron betrifft, betont Golob, dass noch nicht viel darüber bekannt ist, außer, dass sie anscheinend sehr ansteckend ist. Im besten Fall stellt sich diese Variante als weniger pathogen heraus, was positiv wäre, weil sie dann zu einer »natürlichen Immunisierung« der Population ohne schwere Verläufe beitragen könnte. Wenn dies nicht der Fall sein sollte, wird eine Anpassung der Impfstoffe notwendig.

Derzeit wird auch an einer neuen Generation von Impfstoffen geforscht – den so genannten rekombinanten Protein-Impfstoffen, die sehr vielversprechend sind, sowohl was die Wirksamkeit als auch das geringe Vorhandensein von Nebenwirkungen betrifft. Auch das neue Medikament Paxlovid, das bald auf den Markt kommt, könnte hilfreich für die Linderung schwerer Verläufe sein.

FORUM ZA MANJŠINSKO ŠOLSTVO 2021

Dodana vrednost dvojezičnega izobraževanja

18. oktobra 2021 je letni FORUM ZA MANJŠINSKO ŠOLSTVO potekal v virtualni obliki. Na njem je sodelovalo 61 predstavnikov Zveznega ministrstva za izobraževanje, znanost in raziskave, direktorata za šolstvo, zveznega kanclerstva, uradov deželnih vlad, univerz, fakultet za izobraževanje učiteljev, šol, centrov in društev.

Med osrednjimi točkami foruma je bilo vprašanje, ali trg dela povprašuje po znanju jezikov etničnih skupin. K razpravi so bili povabljeni predstavniki različnih organizacij in podjetij, ki so poudarili, da ima znanje več jezikov v vsakdanjem življenju veliko prednosti.

Za obvladovanje jezikov etničnih skupin tako na ravni izobraževanja kot tudi ekonomsko »uporabni« ravni je nujno stalno jezikovno izobraževanje. To se začne s trajnostnim zagotavljanjem zgodnje podpore v dvojezičnih in večjezičnih ustanovah za varstvo otrok (predšolska vzgoja, vrtci, zunajšolsko varstvo), z izobraževanjem v osnovnih šolah ter v novih srednjih šolah in gimnazijah. Posebno pozornost so namenili prehodu na sekundarno stopnjo šolanja. Za spodbujanje dvojezičnosti je bilo podanih kar nekaj predlogov, ki pa ne morejo biti samo dolžnost šole, angažirati se morajo tudi zunajšolska združenja ali organizacije

kot tudi društva staršev. Med te ukrepe naj bi spadale možnosti rabe jezika zunaj šole, predlagana je bila tudi možnost jezikovnega spričevala. Morda bi večjezični pričevalci ali vplivneži s svojo osebno (uspešno) zgodbo učencem in učenkam svoje dvojezično znanje predstavili kot »kul« znanje.

Traude Kogoj – pristojna za enakost/raznolikost pri avstrijskih zveznih železnicah, politologinja, avtorica leposlovnih knjig – je med drugim omenila tudi odgovornost države: »Preseneča, da veliko ljudi tako v Avstriji kot zunaj nje ne ve za obstoj priznanih manjšinskih jezikov. Na to morajo šole vedno znova opozarjati. V praksi podjetja lahko k večjezičnosti prispevajo s posvečanjem večje pozornosti jezikovni raznolikosti med zaposlenimi oz. poskrbijo za njeno vidnost. Tega pa podjetja ne morejo storiti sama: za to je odgovorna tudi država.«

VIR: Forum Minderheitenschulwesen 2021, Nachlese Forum za dialog za slovensko narodno skupnost na Koroškem / Dialogforum für die slowenische Volksgruppe in Kärnten

FORUM MINDERHEITENSCHULWESEN 2021

Über den Mehrwert zweisprachiger Erziehung

Am 18. Oktober 2021 fand das alljährliche FORUM Minderheitenschulwesen statt – diesmal in virtueller Form. 61 Vertreterinnen und Vertreter aus dem Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung, den Bildungsdirektionen, dem Bundeskanzleramt, den Ämtern der Landesregierungen, Universitäten, Pädagogischen Hochschulen, aus Schulen und Vereinen haben daran teilgenommen.

Mehrsprachigkeit hat große gesellschaftliche Bedeutung (H. Zitz, Bildungsdirektor Burgenland)

Schwerpunktmäßig wurde bei diesem Forum unter anderem der Frage nachgegangen, ob Bildung in den Volkssprachen eine gefragte Kompetenz am Arbeitsmarkt darstellt. Zu dieser Fragestellung waren Vertreter_innen verschiedener Organisationen und Betriebe als Podiumsgäste geladen.

Mehrsprachigkeit ist ein absoluter Standortvorteil in Kärnten (M. Hornböck, Geschäftsführer BABEG Kärnten)

Der Vertreter der Arbeiterkammer Oliver Gruber und auch Konstantin Vlasich, Chefredakteur von NOVI GLAS, betonten

in ihren Statements, dass es große lebensweltliche Vorteile hat, mehrere Sprachen auf bildungssprachlichem Niveau zu beherrschen.

Für das Beherrschen von Volkssprachen auf bildungssprachlichem und somit auch auf »wirtschaftlich verwertbarem« Niveau ist eine durchgängige sprachliche Bildung unbedingt nötig, beginnend mit der nachhaltigen Absicherung der frühen Förderung in zwei- und mehrsprachigen Betreuungseinrichtungen für Kinder (frühkindliche Betreuung, Kindergärten, Horte) über die Bildung in den Volksschulen sowie weiterführend in den Neuen Mittelschulen und Gymnasien.

Besonders hingewiesen wurde auf den Bruch in den Volkssprachen am Übergang zur Sekundarstufe. Zurzeit wird evaluiert, welche Gründe dafür ausschlaggebend sind. Es gab relativ viele und gute Ideen für förderliche Maßnahmen zur Zweisprachigkeit, die man ohne lange Vorlaufzeiten zeitnah umsetzen könnte. Das waren vor allem Anregungen, wo neben der Schule auch das Engagement von Elternvereinen und anderer außerschuli-

scher Vereine oder Organisationen gefragt ist. In der Podiumsdiskussion wurde darauf hingewiesen, dass es mehr außerschulische Sprechgelegenheiten geben sollte, weiters wurde auch die Möglichkeit eines Sprachzertifikates, auf welchem das Niveau der Sprachbeherrschung verständlich ausgewiesen sein sollte, angeregt. Man könnte den Schüler_innen mit persönlichen (Erfolgs-)Geschichten mehrsprachiger Testimonials / Influencer_innen die zwei- und mehrsprachige Bildung als etwas »Cooles« vermitteln, Wirtschaftstreibende aus der Region zu Elternabenden einladen, um einen Austausch zwischen Eltern, Schule und lokalen Arbeitgeberinnen und Arbeitgebern anzuregen.

Traude Kogoj, Gleichstellungs-/Diversity-Beauftragte der ÖBB, Politikwissenschaftlerin, und Sachbuchautorin, verwies in ihrem Statement auch auf die Verantwortung des Staates: »Viele Menschen in und aus Österreich wissen erstaunlicherweise nicht, dass es anerkannte Minderheitensprachen gibt. In den Schulen sollte darauf immer wieder hingewiesen werden. Unternehmen können zur gelebten Mehrsprachigkeit beitragen, indem sie z. B. auf sprachliche Diversität bei den MitarbeiterInnen achten oder Mehrsprachigkeit sichtbar machen. Aber Unternehmen können das nicht allein: Es ist auch eine Verantwortung des Staates.«

QUELLE: Forum Minderheitenschulwesen 2021, Nachlese

KOMMENTAR

Trude Wieser Moschitz

»Demokratische Zumutungen«

Seit den Nationalratswahlen 2017 und den Neuwahlen 2019 erlebte die österreichische Bevölkerung insgesamt 5 Bundesregierungen (Kurz I, Minderheitsregierung, einstweilige Bundesregierung, Beamtenregierung, Kurz II). Diese Regierungen waren, mehrheitlich aufgrund von Skandalen, Freunderlwirtschaft, Korruptionsvorwürfen und Ermittlungen dazu, von einem mehrfachen Wechsel einzelner Minister_innen geprägt. Am 6. 12. 2021 wurde innerhalb von 3 Jahren die 6. Regierung (Nehammer I) angelobt. Inwieweit dies die mitregierende Partei der Grünen vertritt und mitträgt ohne Schaden zu nehmen, sei dahingestellt. Das Regierungsprogramm der Koalition zwischen der ÖVP und den Grünen ist jedenfalls von 2020 bis 2024 vereinbart.

Es stellt sich jedoch die Frage, welches Vertrauen dieser Koalition / dieser Politik noch entgegengebracht wird. Seit Herbst 2019 bestimmt auch die Coronapandemie die tagtägliche Politik und das Wohl und die Gesundheit der Bevölkerung. Neben bereits oben genannten Skandalen und Korruptionsvorwürfen hat auch das sogenannte Krisenmanagement in Zeiten der Pandemie zu einer Erschütterung des Vertrauens in die politische Arbeit der Bundesregierung geführt. Das heißt, es gibt zwei Erschütterungen, zwei zeitgleiche »demokratische Zumutungen« (um mit Angela Merkel zu sprechen). Einerseits die weltweite Pandemie, deren Bewältigung und die Aufklärung in Bezug auf »Querdenkereie«, und andererseits unsere hausgemachte österreichische Erschütterung – Korruption, Machtmissbrauch und Manipulation. Gewaltentrennung, faire Verfahren, stabile Institutionen und Regeln sind Kennzeichen demokratischer Regierungsformen. Insofern ist die Intervention der Justiz, die sogar zu Rücktritten geführt hat, ein Lichtblick für den Glauben an die Demokratie. Sie lässt uns daran glauben, dass die Justiz wachsam die Demokratie verteidigt. Der Glaube an Souveränität, an Legitimität, die Vorstellung von Gerechtigkeit und gerechter Herrschaft ist der Mythos der Demokratie, um welchen immer wieder gerungen wird. Dieser demokratische Mythos bedeutet heute indi-

viduelle Freiheit und führt uns damit zur zweiten Erschütterung der Demokratie: der Pandemie. Sowie Korruption die Demokratie von einer Seite angreift, trifft die Pandemie die ganze Gesellschaft mit solch einer Wucht, dass sich dieses Ereignis nicht mehr »demokratisch« im Sinne der Zivilgesellschaft regeln lässt. Der Staat und dessen politische Vertreter_innen müssen im Umgang mit der Pandemie nicht nur die individuellen Risiken und Kosten berücksichtigen, sondern die Sicherheit und Gesundheit von uns allen gewährleisten. Dabei können partikuläre Interessen von Individuen nicht entscheidend sein.

Da viele nicht selbst zur Überzeugung kommen, dass ihnen die Impfung Gutes tut, und diese Einsicht durch Aufklärungsarbeit nicht erzeugt werden konnte, muss dies jetzt durch das zweifelhafte Mittel des Zwanges kompensiert werden. Vielleicht

ist diese (Impf)Pflicht das passende Mittel gegen die Pandemie, sie ist aber sicher keine Empfehlung für die Kommunikation und das Management der vergangenen Regierung in dieser Krise.

Es sind jedoch ebenso auch jene Politiker_innen, die aktuell Oppositionsparteien im Nationalrat vertreten, und hier insbesondere die FPÖ und ihr angelehnte Gruppierungen, in die Verantwortung zu nehmen, deren Auftreten und Aussagen man nicht unwidersprochen lassen kann.

An der jetzigen Regierung liegt es, ein gewisses allgemeines Vertrauen in ihre Arbeit und Kompetenz wiederherzustellen und sich nicht mit Machtspielen, skandalösem Verhalten und Intrigen dem Volk zu präsentieren.

QUELLEN: Isolde Charim: Eröffnungsrede Buch Wien, 13.11.2021; Der Standard: Alfred J. Noll: Hegel und das Impfdesaster, 6.12.2021

KOMENTAR

»Demokratične predrznosti«

Od volitev v državni zbor leta 2017 in ponovnih volitev leta 2019 smo v Avstriji do danes imeli pet zveznih vlad, zaradi korupcije, nepotizma ipd. pa so se pogosto menjavali tudi ministrice in ministri. Šestega decembra je z deloma novim kabinetom zaprisegel novi zvezni kancler, ki naj bi skupaj z Zelenimi vladal vse do leta 2024.

Vprašanje je, koliko ljudje tej koaliciji še zaupajo. Njihovo nezaupanje je povezano tudi s prevladujočo temo zadnjih dveh let: s pandemijo novega koronavirusa. Zaupanje ljudi v Avstriji je ogroženo tako zaradi škandalov, korupcije, zlorabe oblasti in manipulacij vladajočih strank kot – tako kot po vsem svetu – zaradi deloma slabega kriznega menedžmenta med pandemijo. Ta nas je pretresla s takšno močjo, da se družbe do določene mere ne da več urejati »demokratično«, kot demokracijo razume civilna družba.

V položaju, v katerem smo se znašli, mora država zagotavljati predvsem zdravje in varnost vseh ljudi, kar pa je včasih težko združljivo s posameznikovo svobodo.

Ker velikega dela prebivalstva s kampanjami osveščanja ni bilo mogoče prepričati v cepljenje, moramo ta primanjkljaj zdaj nadomestiti s spornim ukrepom obveznega cepljenja. Za nastali položaj so deloma odgovorni tudi politiki svobodnjaške stranke (FPÖ); njihove izjave o cepljenju in pandemiji so vsega obsojanja vredne.

Pred novo vlado je težka naloga. Poskrbeti mora za ponovno vzpostavitev zaupanja v svoje delo in usposobljenost ter se ne izgublja v borbi za oblast, škandalih in intrigah.

Viri: Isolde Charim: govor ob odprtju knjižnega sejma Buch Wien, 13. 11. 2021; Der Standard: Alfred J. Noll: Hegel und das Impfdesaster, 6. 12. 2021

VZTRAJNO PRIZADEVANJE ZA DOBRO SOŽITJE

© Tomo Weiss

Hans Mosser, prejemnik Rizzijeve nagrade 2021

V sredo, 10. novembra 2021, sta Zveza slovenskih organizacij in Slovenska prosvetna zveza znanemu pedagogu, moderatorju, pevcu in kulturniku Hansu Mosserju za njegov doprinos in prizadevanje za dobro sožitje ljudi na Koroškem podelili Rizzijevo nagrado. Vse to je v svojem nagovoru poudaril njegov dolgoletni prijatelj Tomaž Ogris. Leta 1980 sta si skupaj zamislila, zasnovala in ob avstrijskem državnem prazniku 26. oktobru na Radišah tudi uresničila prvo dvojezično prireditev »Dober večer, sosedi! / Guten Abend, Nachbar«. Slovenska prosvetna zveza je prireditev

razvila v prireditveni niz pod istim geslom, prevzela so jo še številna druga društva. Prireditve so slovensko in nemško govoreče osebnosti in kulturne ustanove oblikovale pod geslom enakovrednega sodelovanja in spoštljivega ravnanja.

V dolgi vrsti dobitnikov in dobitnic Rizzijeve nagrade so osebnosti, ki se jim je zdelo pomembno posredovati med že dolgo trajajočimi konflikti na Koroškem in so se zavedali, da je to posredovanje pogoj za boljše prihodnost.

Hans Mosser je človek, ki mu je kot zglednemu »motorju« (danes bi rekli influ-

encerju) pomembno živeti odprtost, sprejemanje, strpnost, spoštovanje in človečnost, vse te vrednote pa posredovati tudi drugim.

Prireditve ob podelitvi sta z izbranimi pesmimi pospremila MePZ Danica in Doppelquintett Griffen. Po podelitvi je nagrajenec s svojim govorom navdušil občinstvo. Prav ta njegov dar je v svoji laudaciji Tomaž Ogris poudaril z naslednjimi besedami:

»Zveneči glas, razločen jezik, premišljene besede in globoke misli so značilnosti izjemne osebnosti, sijajnega človeka, ki ga moraš imeti rad.«

BEHARRLICHES BEMÜHEN FÜR EIN GUTES ZUSAMMENLEBEN

Hans Mosser erhält den Rizzi-Preis 2021

Am Mittwoch, den 10. November 2021, verliehen der Zentralverband slowenischer Organisationen und der Slowenische Kulturverband den Rizzi-Preis an Hans Mosser, den bekannten Pädagogen, Moderator, Sänger und Kulturschaffenden, für seine Bemühungen und Beiträge zum guten Zusammenleben der Menschen in Kärnten und ehrten ihn mit dieser Auszeichnung ganz besonders.

In der Laudatio, gehalten von seinem langjährigen Freund Tomaž Ogris, wurde das Bemühen und Wirken für ein Kärnten als Land zweier Sprachen besonders hervorgehoben und erläutert. Gemeinsam konzipierten und realisierten die beiden die erste zweisprachige Veranstaltung »Dobber večer, sosed!//Guten Abend, Nachbar!« anlässlich des österreichischen National-

feiertags am 26. Oktober 1980 in Radsberg/Radiše. Der slowenische Kulturverband/Slovenska prosvetna zveza entwickelte diese Veranstaltung zu einer Veranstaltungsreihe unter demselben Motto, die von anderen Vereinen übernommen wurde. Die Veranstaltungen wurden und werden von slowenisch- und deutschsprachigen Persönlichkeiten und Kultureinrichtungen unter dem Motto der gleichberechtigten Zusammenarbeit und des respektvollen Umgangs miteinander organisiert.

In der langen Reihe der Rizzi-Preisträger gibt es zahlreiche Persönlichkeiten, denen die Vermittlung in langjährigen Konflikten wichtig war und die ein Bewusstsein dafür hatten, dass diese Vermittlung eine Voraussetzung für eine bessere Zukunft ist.

Hans Mosser ist so eine Persönlichkeit, dem es als pädagogischem »Motor« (heute würde man sagen: Influencer) ein Anliegen ist, Offenheit, Akzeptanz, Toleranz, Respekt und Menschlichkeit zu leben und diese Werte an andere weiterzugeben.

Die Preisverleihung wurde vom gemischten Chor Danica und vom Doppelquintett Griffen mit ausgewählten Liedern begleitet. Nach der Preisverleihung bedankte sich Hans Mosser und begeisterte das Publikum mit seiner Rede. Diese Gabe der freien Rede hatte Tomaž Ogris in seiner Laudatio auch besonders hervorgehoben.

»Eine wohlklingende Stimme, eine klare Zunge, wohlüberlegte Worte und tiefgründige Gedanken sind die Kennzeichen einer außergewöhnlichen Persönlichkeit, eines brillanten Mannes, eines Mannes, den man liebt.«

Dr. Marjan Sturm 70 let

Dolgoletni predsednik Zveze slovenskih organizacij (ZSO) in predsednik Sosveta za slovensko narodno skupnost pri Uradu zveznega kanclerja na Dunaju, Marjan Sturm, je 13. decembra 2021 praznoval 70. rojstni dan. Njegova življenjska pot je zaznamovana z izrednim posluhom za težnje koroških Slovencev po jezikovni in kulturni enakopravnosti. Že v mladih letih je v obliki (politične) samopomoči iskal možnosti, da bi politično srenjo na Koroškem predramil s protestnimi akcijami, z akcijami za dvojezične topografske napise, ki so bila dolga desetletja glavni predmet nacionalnega konflikta na Koroškem.

Ponosni smo na njegovo politično pot, ki jo je sam orisal kot prizadevanje proti nacionalizmu in kot borbo za večkulturalnost. Prav tako z zadoščenjem delimo njegovo prepričanje, da politika »vse ali nič« Slovcem škoduje in da je mogoče uspeti le z dialogom. Marjan Sturm je človek konsenza in dialoga – v tej držki nikoli ni zapiral vrat pred politično drugače mislečimi. Zaveda se, da je lahko sodelovanje uspešno le s pogovorom ter da je v našem času pomembno graditi na zaupanju, sodelovanju in sobivanju tudi z nekdanjimi nasprotniki. V tem prepričanju je oral ledino na Koroškem, ko je skupaj s predsednikom koroškega Heimatdiensta, dr. Josefom Feldnerjem, ustanovil t. i. Koroško konsenzno skupino in z njo odločilno pripomogel k dogovoru o postavitvi dvojezičnih krajevnih napisov v 164 krajih na Koroškem. To je bistveno prispevalo k politični pomiritvi na Koroškem, kjer se namesto nekdanjih bojev in konfrontacij sporna vprašanja rešujejo z dialogom, s čimer se spreminjajo nekatere paradigme, ki so kot mora bremenile sožitje v deželi.

Čestitamo in tudi v prihodnje želimo vse najboljše na poti sporazumevanja med obema narodoma na Koroškem!

Dr. Marjan Sturm 70 Jahre

Marjan Sturm, langjähriger Obmann des Zentralverbandes slowenischer Organisationen und Vorsitzender des Volkgruppenbeirates für die slowenische Volksgruppe im Bundeskanzleramt feierte am 13. Dezember seinen 70. Geburtstag.

Marjan Sturm engagierte sich jahrzehntelang für die slowenische Volksgruppe und für den Dialog zwischen der slowenischen und deutschsprachigen Volksgruppe in Kärnten. Gemeinsam mit Josef Feldner vom Kärntner Heimatdienst gründete Sturm die Konsensgruppe und war einer der Architekten jener Einigung, die den jahrzehntelangen Streit um zweisprachige Ortstafeln in Kärnten beilegte.

Nicht zuletzt seinem Bemühen ist es zu verdanken, dass sich der Dialog zwischen den beiden Volksgruppen deutlich verbessert hat.

Wir gratulieren und wünschen auch weiterhin alles Gute auf dem Weg zur besseren Verständigung beider Volksgruppen in Kärnten!

Koroške kulturne nagrade 2021

Letošnje Koroške kulturne nagrade bodo ob fizični prisotnosti vseh udeležencev in z upoštevanjem takrat veljavnih zaščitnih ukrepov ter ob prenosu iz Dvorane zrcal v prostorih koroške deželne vlade podeljene 18. decembra 2021. Na predlog svetovalnih odborov Koroškega kulturnega gremija bodo podeljene Koroška kulturna nagrada, tri častna priznanja, osem pospeševalnih nagrad in ena nagrada za priznanje v skupni vrednosti 66.300 evrov. Referent za kulturo meni, da so nagrade za kulturo posebna oblika priznanja tistim, ki delujejo na področju umetnosti in kulture. Nagrade je treba razumeti tudi kot zahvalo za brezpogojno kulturno predanost umetnikov in znanstvenikov. Hkrati naj bi bile spodbuda za Korošce in Korošice, da se umetniško in kritično ukvarjajo s preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo (Peter Kaiser ob podelitvi nagrad leta 2018).

Zveza slovenskih organizacij (ZSO) čestita vsem nagrajencem in jim želi dobre delovne pogoje ter veliko uspeha pri njihovem delu.

NAGRAJENCI IN NAGRAJENKE / PREISTRÄGER UND PREISTRÄGERINNEN:

Hubert SAUPER	Verein VADA	Elena MESSNER
Zorka L-WEISS	Gregor BELANČIC-PIRKER	Marius Siegfried BINDER
Ingrid TÜRK-CHLAPEK	Sabine KRISTOF-KRANZELBINDER	Melina KUMER
ARCHITEKTURBEIRAT Velden	Leopold FUCHS	Stephan LEITNER
		Michaela SZÖLGYENYI

Kärntner Kulturpreise 2021

Die diesjährige Verleihung der Kärntner Kulturpreise findet wieder in physischer Anwesenheit aller Beteiligten, mit den dann geltenden Schutzmaßnahmen und einer Übertragung aus dem Spiegelsaal der Kärntner Landesregierung am 18. Dezember 2021 stattfinden. Auf Vorschlag der Fachbeiräte des Kärntner Kulturgremiums werden der Kulturpreis des Landes, drei Würdigungspreise, acht Förderungspreise sowie ein Anerkennungspreis mit einer Gesamt-Dotierung von 66.300 Euro vergeben. Der Kulturreferent sieht in den kulturellen Preisen eine besondere Form der Wertschätzung für die Kunst- und Kulturschaffenden. Die Preise sind auch als Dank für das bedingungslose kulturelle Engagement der Künstlerinnen und Künstler sowie Wissenschaftlerinnen und Wissenschaftler zu verstehen. Gleichzeitig soll es Ansporn für noch viel mehr Kärntnerinnen und Kärntner sein, sich kunstschaffend und kritisch mit Vergangenen, Aktuellem und Zukünftigem auseinanderzusetzen. (Peter Kaiser, anlässlich Kulturpreisverleihung 2018).

Der Zentralverband slowenischer Organisationen – ZSO gratuliert allen Preisträgern und Preisträgerinnen und wünscht ihnen auch weiterhin gute Arbeitsbedingungen und viel Erfolg in ihrem Schaffen.

DIALOŠKO SPOMINJANJE

V Velikovcu odkrili spominsko ploščo padlim v koroških bojih

Na pobudo Koroške konsenzne skupine so v sredo, 6. oktobra 2021, na pokopališču v Velikovcu odkrili spominsko ploščo vsem avstrijskim, slovenskim in srbskim vojakom, v letih 1918 in 1919 padlim v koroških bojih. Na plošči je po abecednem redu zapisanih 480 imen.

Vseh žrtev tega mejnega spora se podobniki dogodka vsako leto spominjajo že od leta 2013. Od leta 2016 se spominske proslave udeležujejo tudi nosilci tradicije bojev za severno mejo. Josef Feldner je v svojem govoru poudaril, da se z odkritjem spominske plošče piše novo poglavje v čezmejni spominski kulturi in da je ta akt sprave edinstven primer premagovanja že stoletne nenaklonjenosti in nezaupanja. Feldner je svoj govor končal z besedami slovenskega pesnika Franceta Prešerna iz Zdravljice: »Živé naj vsi naródi, ki hrepené dočakat' dan, da koder sonce hodi, prepír iz svéta bo pregnan, da rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak!«

Danijel Grafenauer, zastopnik obeh klubov koroških Slovencev v Ljubljani in

Mariboru, je poudaril, da sta za odprt dialog med nekdanjimi nasprotniki potrebna pogum in napor. Spomenik razume kot opozorilo, tako za sedanost kot prihodnost, o nesmiselnosti tolikih smrti in obojženih konfliktov.

Spregovoril je tudi Marjan Sturm, ki je med izvajanjem odločb ustavnega sodišča o krajevnih imenih začel dialog med predstavniki slovenske manjšine in predstavniki koroške domovinske službe. Prepoznal je signale časa in se začel pogovarjati s Feldnerjem (Kärnten neu denken, Drava Verlag/Založba

Drava und Verlag Johannes Heyn, 2007). Čeprav njun pogovor ni bil vedno dobro sprejet, je bila ta pobuda – in, upajmo da bo še naprej – trajnostna zamisel za odgovorno, mirno in konstruktivno sožitje na Koroškem.

Predsednica Zveze društev »General Maister«, Lučka Lazarevec Šerbec, je svoja izvajanja navezala na »dialogsko spominjanje« po Assmanovi, ki piše o tem, da se v različnih okoliščinah zaradi različnih dejavnikov položaja storilcev in žrtev zamjenjata. Inicijativi se je zahvalila za trud in spoštljiv odnos do padlih borcev, ne glede na to, katero domovino so branili.

Marjan Sturm je s besedami pisatelja Georgesa Bernanosa opozoril na odgovornost za spominsko kulturo: »Prihodnost ne pripada mrtvim, temveč tistim, ki govorijo o mrtvih in razložijo, zakaj so umrli.«

DIALOGISCHE ERINNERUNGSKULTUR

Enthüllung einer Gedenktafel für die Gefallenen auf beiden Seiten in den Jahren 1918 und 1919

Auf Initiative der Kärntner Konsensgruppe wurde am Mittwoch, den 6. Oktober 2021, auf dem Friedhof von Völkermarkt eine Gedenktafel für alle österreichischen, slowenischen und serbischen Soldaten enthüllt, die in den Kärntner Kämpfen 1918-1919 gefallen sind. Auf der Gedenktafel sind 480 Namen in alphabetischer Reihenfolge angeführt.

Seit 2013 wurde auf Initiative der Konsensgruppe jedes Jahr aller Opfer des Grenzkonflikts gedacht und durch beharrlichen Dialog konnten auch andere überzeugt werden. Seit 2016 nehmen an der Gedenkfeier auch die Traditionsträger des Kampfes um die Nordgrenze teil. Josef Feldner betonte in seiner Rede, dass mit der Enthüllung dieser Tafel ein neues Kapitel der grenzüberschreitenden Gedenkkultur aufgeschlagen werde und dieser Akt der Versöhnung ein einzigartiges Beispiel für die Überwindung von 100 Jahren Abneigung und Misstrauen sei. Er schloss sei-

ne Rede mit folgenden Worten des slowenischen Dichters France Prešeren aus dem Lied Zdravljica.

»Es leben alle Völker, die sehrend warten auf den Tag, dass unter dieser Sonne die Welt dem alten Streit entsag! Frei sei dann jedermann, nicht Feind, nur Nachbar mehr fortan!«

Dr. Danijel Grafenauer, Vertreter der Vereine der Kärntner Slowenen in Ljubljana und Maribor, betonte, dass ein offener Dialog zwischen ehemaligen Gegnern Mut und Anstrengung erfordere. Er sieht dieses Mahnmal als eine Warnung für die Gegenwart und die Zukunft vor der Sinnlosigkeit bewaffneter Konflikte mit so vielen Opfern.

Es sprach auch Dr. Marjan Sturm, der in der Zeit der Umsetzung der Entscheidungen des Verfassungsgerichtshofes zu den zweisprachigen Ortstafeln den Dialog zwischen Vertretern der slowenischen Minderheit und Vertretern des Kärntner

Heimatdienstes initiiert hat. Er erkannte damals die Zeichen der Zeit und führte mit Josef Feldner (Kärnten neu denken, 2007 Drava Verlag/Verlag Johannes Heyn) Gespräche. Dies stieß nicht immer auf Anerkennung, obwohl die Initiative eine nachhaltige Idee für ein verantwortungsvolles, friedliches und konstruktives Miteinander in Kärnten war und hoffentlich auch weiterhin sein wird.

Die Vorsitzende des Verbandes der General Rudolf Maister Vereine in Slowenien, Lučka Lazarevec Šerbec, verwies in ihrer Rede auf das »dialogische Gedenken« nach Assman, wenn sich unter verschiedenen Umständen, aufgrund verschiedener Faktoren, die Positionen von Tätern und Opfern umkehren. Sie dankte der Initiative für ihre Bemühungen und ihre respektvolle Haltung gegenüber den gefallenen Kämpfern, unabhängig davon, welches Heimatland sie verteidigt haben.

Abschließend ein Zitat des französischen Schriftstellers Georges Bernanos, der sagte: »Die Zukunft gehört nicht den Toten, sondern denen, die von den Toten sprechen und erklären, warum sie gestorben sind.«

Kdor bere, bolj razume samega sebe, druge ljudi in svet, ki v njem živi. / *Wer liest, versteht sich selbst, die anderen und die Welt in der er / sie lebt, besser*

Knjige ^{SO} najlepše darilo

Knjižni dar SPZ vsebuje: Koroški koledar 2022, Rastje 15, Medvedki v raju 2.0 / Erdbären im Paradies 2.0 & Pasje kvatre / Hundsjahre: Dnevniški zapisi iz pregnanstva 1942 in 1943

PRODAJNA MESTA: Knjižni center HAČEK, Slovenska študijska knjižnica & Slovenska prosvetna zveza
Naročila: SPZ, T: 0463/51 43 00-22 ali po elektronski pošti: spz@slo.at

Dodatek za ceno € 20,-
SPD Gorjanci:
Gorjanska serenada
(dvojna avdio-zgoščanka)

Ponudba velja do razprodaje! V ceno je vključen DDV v višini 10 %, ©2021/22 Slovenska prosvetna zveza / Slowenischer Kulturverband, Gabelsbergerstr. 5/2, 9020 Klagenfurt/Celovec

PRIPOROČAMO / WIR EMPFEHLEN:

Marica Bodrožić:

MEIN WEISSER FRIEDEN

Diese große Reisebeschreibung über Krieg und Frieden und ethische Verantwortung des Einzelnen stellt grundlegende Fragen und legt zugleich Zeugnis ab von der geistigen Kraft der Sprache und vom Handwerk des inneren Sehens.

Ta veliki potopis o vojni in miru ter etični odgovornosti posameznika postavlja temeljna vprašanja in hkrati priča o duhovni moči jezika in veščini notranjega uvida.

